

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять

з дисципліни

«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ПІДПРИЄМСТВ ТУРІНДУСТРІЇ»

*(для студентів усіх форм навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
галузі знань 07 – Управління та адміністрування
спеціальності 073 – Менеджмент)*

Харків – ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – 2019

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму» (для студентів усіх форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня магістр, галузі знань 07 – Управління та адміністрування спеціальності 073 – Менеджмент / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. І. Б. Андренко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 44 с.

Укладач канд. екон. наук, доц. **І. Б. Андренко**

Рецензент канд. екон. наук, доц. Л. В. Оболенцева

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства,
протокол № 1 від 29 серпня 2016 р.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
Практичне заняття до теми: «Економічний аналіз: поняття, предмет, мета, завдання, види».....	6
Практичне заняття до теми: «Методологія економічного аналізу».....	7
Практичне заняття до теми: «Аналіз обсягу пропозиції і реалізації послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери і туризму».....	10
Практичне заняття до теми: «Аналіз стану і використання основних засобів».....	20
Практичне заняття до теми: «Аналіз використання трудових ресурсів»....	23
Практичне заняття до теми: «Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг)».....	29
Практичне заняття до теми: «Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства».....	34
Практичне заняття до теми: «Аналіз фінансового стану підприємства»...	38
Практичне заняття до теми: «Аналіз розміщення і використання капіталу підприємства. Оцінка майнового стану підприємства».....	39
Практичне заняття до теми: «Аналіз фінансової стійкості підприємства».	40
Практичне заняття до теми: «Аналіз платоспроможності, ліквідності й ризику банкрутства підприємства».....	41
Рекомендовані джерела.....	44

ВСТУП

Актуальність всебічного дослідження туризму обумовлена його багатогранністю і суспільною значущістю. У багатьох країнах світу туризм розвивається як система, що створює всі можливості для ознайомлення з історією, культурою, звичаями, духовними й релігійними цінностями даної країни та її народу, дає прибуток у скарбницю. Туристська індустрія безпосередньо охоплює більшість інших галузей економіки, в тому числі промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт, торгівлю, харчування, страхування, зв'язок, культуру, мистецтво, експорт і стимулює їх розвиток.

В Україні на сьогодні вже усвідомлюється важливість розвитку туризму як одного з ефективних засобів відродження національної економіки завдяки його здатності забезпечувати значні валютні надходження, створювати значну кількість нових робочих місць та іншим перевагам.

Стратегічною метою розвитку туристської індустрії України є вихід на світовий рівень туристських послуг. Основними передумовами для цього виступають: географічне положення, наявність природного, історико-археологічного потенціалу, політична стабільність і економічне зростання, конкурентоздатність туристських послуг, тобто Україна має всі умови для розвитку туризму й сфери гостинності.

Останнім часом намітилася стабілізація економіки, повільне, але неухильне зростання іноземних інвестицій, прогрес у розвитку ділових і партнерських відносин із зовнішнім світом, – все це надає оптимізму і змушує розробляти заходи для створення в нашій країні цивілізованого ринку туризму.

Основна увага в дослідженнях явищ, пов'язаних з туризмом, приділяється питанням економіки й організації.

Активізація конкуренції на туристському ринку вимагає використання ефективних методів управління підприємствами готельної, курортної і туристської сфери. Вибір цих методів для кожного окремого підприємства повинен ґрунтуватися на результатах детально проведеного фінансово-економічного аналізу діяльності.

Аналіз діяльності підприємств туризму дозволяє об'єктивно оцінити результати діяльності підприємства в цілому та його структурних підрозділів, виявити вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на основні показники діяльності підприємства, а також формувати основу його фінансової політики й ефективного менеджменту.

Мета вивчення дисципліни полягає у засвоєнні теоретичних положень з аналізу й оцінки діяльності підприємств туризму та набутті практичних навичок використання цих знань для прийняття управлінських рішень з підвищення ефективності діяльності підприємства.

Завдання:

- визначення економічної ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів;
- вияв та кількісна оцінка впливу факторів на показники господарської діяльності підприємства, об'єктивна оцінка результатів його роботи;
- розробка оптимальних управлінських рішень.

Предмет вивчення дисципліни – виробничо-збутова, фінансово-економічна діяльність туристських підприємств та їх структурних підрозділів, що виявляється в системі показників.

Ці методичні вказівки призначені для студентів усіх форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня магістр, галузі знань 07 – Управління та адміністрування спеціальності 073 – Менеджмент.

Мета їх – допомогти студентам глибше засвоїти теоретичний матеріал щодо сутності економічних явищ і процесів та їх взаємозв'язків, набуття практичних навичок аналізу через оволодіння методиками розрахунку основних економічних показників, моделювання господарської і фінансової діяльності підприємства, визначення впливу факторів, виявлення резервів підвищення ефективності роботи підприємства.

Методичні вказівки містять аналітичні завдання з основних тем курсу, в тому числі на базі форм статистичної та фінансової звітності умовних підприємств, запитання та тестові завдання для контролю знань студентів на практичних заняттях.

Практичне заняття до теми

«ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ: ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТА, ЗАВДАННЯ, ВИДИ»

Мета: ознайомитися з сутністю аналізу діяльності підприємства туріндустрії, його принципами й видами, інформаційним забезпеченням аналітичної діяльності.

Контрольні запитання

1. Що розуміють під економічним аналізом, в чому полягає різниця між макро- і мікроекономічним аналізом?
2. Яка роль аналізу в управлінні підприємством і підвищенні ефективності його діяльності?
3. Які перспективи розвитку економічного аналізу?
4. Які завдання економічного аналізу діяльності підприємства?
5. За якими критеріями класифікують види економічного аналізу?
6. Охарактеризуйте сучасний стан аналітичної роботи на підприємствах готельного господарства, курортної сфери і туризму.
7. Охарактеризуйте основні етапи економічного аналізу.
8. Охарактеризуйте основні типологічні види аналізу.
9. Назвіть основні принципи економічного аналізу і коротко охарактеризуйте їх.
10. У чому специфіка тематичного і комплексного аналізу?

Тестові завдання

1. Економічний аналіз – це ...
2. Предмет економічного аналізу – ...
3. Об'єкт економічного аналізу – ...
4. Основні завдання економічного аналізу – ...
5. Економічний аналіз проводиться на рівні:
  - а) держави;
  - б) галузей;
  - в) регіонів;
  - г) підприємств і організацій;
  - д) всі відповіді правильні.

6. Становлення економічного аналізу як науки відноситься до:

- а) початку XX ст.;
- б) 20-х років XX ст.;
- в) 30-х років XX ст.;
- г) кінця XIX ст.

7. Залежно від суб'єктів (користувачів) виділяють аналіз:

- а) внутрішній і зовнішній;
- б) галузевий, регіональний.

8. За змістом програми виділяють аналіз:

- а) суцільний, вибірковий;
- б) комплексний, тематичний;
- в) внутрішній, зовнішній.

9. Аналіз економічних показників доповнюється протилежним заходом:

- а) індукцією;
- б) дедукцією;
- в) синтезом;
- г) систематизацією.

10. За ступенем охоплення об'єктів аналіз поділяють на:

- а) суцільний, вибірковий;
- б) комплексний, тематичний;
- в) внутрішній, зовнішній.

Практичне заняття до теми

«МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ»

Мета: оволодіти інструментарієм економічного аналізу.

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте формування і використання системи показників в економічному аналізі.
2. Які характерні особливості методології економічного аналізу?
3. Які традиційні методи й прийоми використовують в економічному аналізі?
4. Для чого використовують балансовий метод в економічному аналізі?

5. У чому суть прийому порівняння? Які типи порівнянь застосовують в аналізі, яка їхня мета? Назвіть основні способи приведення показників до зіставного виду.

6. Охарактеризуйте основні види відносних і середніх величин.

7. Яка роль табличного і графічного подання аналітичної інформації?

8. У чому суть класифікації і систематизації факторів в економічному аналізі?

9. Які групування використовують в економічному аналізі?

10. У чому суть факторного аналізу?

Тестові завдання

1. Абсолютні величини вимірюють в:

- а) од., грн, днях;
- б) процентах, коефіцієнтах;
- в) правильні обидва варіанти.

2. Метод, за допомогою якого предмет (явище) характеризується через співвідношення, вимірювання, зіставлення з іншими одноякісними предметами або явищами:

- а) порівняння;
- б) деталізація;
- в) абстрагування;
- г) абсолютизація.

3. Метод, суть якого полягає в тому, що, абстрагуючись від взаємовпливу факторів, послідовно розглядається вплив кожного фактора на результативний показник при незмінності інших факторів:

- а) порівняння;
- б) елімінування;
- в) балансовий;
- г) моделювання.

4. В якому статистичному методі аналізу таблиці служать для накопичення, опрацювання і зберігання цифрової інформації:

- а) табличний;
- б) динамічні ряди;
- в) кореляційний;
- г) балансовий.

5. Прийом, який використовують для визначення тісноти зв'язку між факторами, що вивчаються, – це:

- а) елімінування;
- б) кореляція;
- в) порівняння;
- г) моделювання.

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

Визначте, до якої групи відносять показники: абсолютних, відносних, середніх величин:

Таблиця 1 – Вихідні дані

Показник	Од. виміру	Група
Доходи від основної діяльності	грн.	
Коефіцієнт зносу основних засобів	%	
Вартість основних засобів на кінець року	грн.	
Кількість номерів у готелі	одиниць	
Коефіцієнт завантаження номерного фонду	%	
Чисельність працівників на початок року	осіб	
Прийнято за рік осіб	осіб	
Чисельність працівників на кінець року	осіб	
Середньооблікова чисельність працівників	осіб	
Тариф на проживання в одномісному номері	грн.	
Середній тариф на проживання	грн.	
Середні витрати на експлуатацію однієї ліжко-добі	грн.	
Кількість обслугованих туристів	осіб	
Питома вага туристів, охоплених внутрішнім туризмом	%	
Середня тривалість перебування в готелі	днів	
Кількість туро-днів, наданих туристам	туро-днів	

Завдання 2

Розрахувати основні показники динаміки обсягу наданих послуг готельного підприємства.

Таблиця 2 – Вихідні дані

Рік	1	2	3	4	5
Кількість наданих ліжко-діб, л-д	2330	2780	2820	3360	3400

Завдання 3

Визначити кількісний вплив зміни середньої тривалості туру і середньої ціни туру на динаміку обсягу валової виручки від реалізації турів за такими даними:

Таблиця 3 – Вихідні дані

Показник	Базовий період	Звітний період	Показники динаміки
Обсяг валової виручки, тис. грн.	3500	3600	
Середня ціна туру, тис. грн.	1,2	1,35	
Середня тривалість туру, діб	10	9	

Завдання 4

Розрахуйте відносні величини структури, використовуючи дані таблиці 4:

Таблиця 4 – Вихідні дані

Категорія працівників	Кількість осіб
Робітники	21
Інженерно-технічні працівники	14
Службовці	18
Учні	3
Молодший обслуговуючий персонал	32

Практичне заняття до теми

«АНАЛІЗ ОБСЯГУ ПРОПОЗИЦІЇ І РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА, КУРОРТНОЇ СФЕРИ І ТУРИЗМУ»

Мета: вивчити фактори, що впливають на обсяги пропозиції і реалізації продукції (послуг), оволодіти методикою аналізу обсягу пропозиції і реалізації послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери, туризму.

Контрольні запитання

1. Які джерела інформації використовують для аналізу обсягу пропозиції і реалізації послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери і туризму?
2. Які показники характеризують обсяг пропозиції і реалізації послуг підприємств готельного господарства?
3. Які показники характеризують обсяг пропозиції і реалізації послуг туристського підприємства?

4. Які показники характеризують обсяг пропозиції і реалізації послуг підприємств курортної сфери?

5. Які показники характеризують обсяг пропозиції і реалізації послуг ресторанного підприємства?

6. Якими є значення і завдання аналізу пропозиції і реалізації послуг підприємств туристської індустрії?

7. Охарактеризуйте в цілому методику аналізу обсягів пропозиції і реалізації послуг (продукції) підприємств готельного господарства, курортної сфери і туризму.

8. Назвіть фактори, що впливають на зміни обсягу пропозиції і реалізації послуг (продукції).

9. Викладіть методику аналізу ритмічності роботи підприємства.

10. Як аналізують динаміку і виконання плану виробництва та реалізації продукції?

Тестові завдання

1. Обсяг наданих послуг готельного підприємства характеризується за допомогою показників:

- а) кількість наданих ліжко-діб (людино-діб);
- б) дохід від основного виду діяльності;
- в) правильні обидва варіанти.

2. Основні показники експлуатаційної діяльності готелю – це:

- а) натуральні: одноразова місткість, можлива пропускна спроможність, кількість наданих ліжко-діб та ін.;
- б) вартісні: дохід (виручка) від реалізації основних послуг, додаткових послуг;
- в) правильні обидва варіанти.

3. Ступінь завантаження номерного фонду характеризує показник:

- а) коефіцієнт завантаження номерного фонду;
- б) кількість ліжко-місць в експлуатації;
- в) середня тривалість проживання в готелі;
- г) правильні всі варіанти.

4. На початок року в готелі функціонувало 370 місць. З 1 лютого було введено в експлуатацію два двомісних номери і один одномісний, а з 1 травня ще п'ять двомісних номерів. Середньорічна кількість місць дорівнює:

- а) 381;
- б) 385;
- в) 378.

5. Відношення фактично досягнутого рівня обсягу послуг до базисного характеризує коефіцієнт:

- а) планового завдання;
- б) виконання плану;
- в) динаміки.

6. Коефіцієнт завантаження номерного фонду обчислюється як:

- а) відношення кількості ліжко-діб наданих до кількості ліжко-діб в інвентарі;
- б) відношення кількості ліжко-діб наданих до кількості ліжко-діб в експлуатації;
- в) різниця між кількістю ліжко-діб наданих та кількістю ліжко-діб в інвентарі.

7. Середньорічна кількість місць у готелі 320. Було надано 85010 ліжко-діб 28340 гостям, в тому числі 7809 іноземним громадянам. Коефіцієнт завантаження готелю складає:

- а) 0,7278;
- б) 2,99;
- в) 0,75.

8. Середньорічна кількість місць у готелі 320. Було надано 85010 ліжко-діб 28340 гостям, в тому числі 7809 іноземним громадянам. Середня тривалість проживання в готелі складає (днів):

- а) 2,99;
- б) 0,333;
- в) 88,5.

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

На кінець звітнього року в готелі було 170 місць. У результаті реконструкції та перепланування номерів і підсобних приміщень з початку нового року планується зменшити кількість місць в експлуатації на 20 при одночасному підвищенні якості обслуговування. Заплановані заходи щодо скорочення простоїв номерного фонду з різних причин, в тому числі у зв'язку з проведенням поточного ремонту дозволять скоротити їх до 70 днів. Визначити показники експлуатаційної програми готелю, якщо очікувана чисельність клієнтів складе 9000 осіб, а середня тривалість їх перебування у готелі – 3,5 дні.

Завдання 2

На підставі даних таблиці 5 про обсяги турпотоків в Україні за ряд років:

– розрахувати темпи росту й приросту (ланцюгові й базисні) загального обсягу обслужених туристів у цілому по Україні, в тому числі за типами туризму.

– визначити й проаналізувати зміни питомої ваги окремих типів туризму в загальному обсязі туристських потоків.

Результати розрахунків проілюструвати графічно.

Таблиця 5 – Вихідні дані

Показник, млн. осіб	Роки					
	1	2	3	4	5	6
Кількість туристів, які в'їхали в Україну	3,7	3,9	7,6	6,2	4,2	4,1
Кількість туристів, які виїжджали за кордон	6,9	11,5	10,5	8,6	7,4	7,3
Кількість внутрішніх туристів	8,6	6,2	5,7	5,7	6,4	6,5
Всього	19,2	21,6	23,8	20,5	18,0	17,9

Завдання 3

Розрахувати основні показники експлуатаційної діяльності готельного підприємства в плановому році за умови, що коефіцієнт завантаження готелю зросте на 9%. Дайте оцінку впливу основних факторів на динаміку середнього коефіцієнта завантаження готелю за даними таблиці 6:

Таблиця 6 – Вихідні дані

Показники	Од. виміру	Звітний період	Плановий період	Показники динаміки
1. Одночасна місткість готелю	місць	210	220	
2. Максимальна пропускна спроможність	людино-діб	75600	79200	
3. Період оборотності одного місця	діб	3		
4. Надано послуг розміщення	людино-діб	31500		

Завдання 4

Визначте пропускну спроможність готелю та вплив на її зміни наступних факторів: кількість ліжко-місць цілорічного функціонування,

кількість ліжко-місць сезонного функціонування, кількість днів сезонного використання.

Таблиця 7 – Вихідні дані

Показник	Рік	
	попередній	звітний
Кількість ліжко-місць цілорічного функціонування, од.	45	50
Кількість ліжко-місць сезонного функціонування, од.	253	284
Кількість днів сезонного використання, днів	90	85

Завдання 5

Проаналізуйте структуру собівартості й вартості туру залежно від його модифікації. Визначте прибутковість кожного з них.

Таблиця 8 – Вихідні дані

Показник	Варіант А	Варіант Б
1. Вартість авіаквитків	540 у.о.	540 у.о.
2. Вартість автобусних квитків	50 у.о.	50 у.о.
3. Вартість розміщення в готелі	630 у.о.	890 у.о.
4. Вартість харчування	125 у.о.	195 у.о.
5. Трансфер	20 у.о.	20 у.о.
6. Витрати на страхування	16 у.о.	18 у.о.
7. Вартість екскурсій	56 у.о.	98 у.о.
8. Ціна туру	1680 у.о.	1950 у.о.

Завдання 6

Проаналізуйте динаміку обсягу реалізації туристських послуг. Визначте вплив сезонності на обсяг реалізації послуг, розрахувавши середньоквартальний обсяг реалізації послуг, коефіцієнт сезонності, розмах варіації.

Таблиця 9 – Вихідні дані

Квартал	Обсяг реалізації туристських послуг, тис. грн.	
	Попередній період	Звітний період
Перший	25650	28430
Другий	16920	14810
Третій	36840	32650
Четвертий	10830	18935

Завдання 7

Визначте загальну кількість туро-днів перебування туристів в Італії в попередньому й звітному періодах, встановіть вплив на зміну даного показника таких факторів: кількості туристів, середньої тривалості перебування туристів у країні.

Таблиця 10 – Вихідні дані

Показник	Період	
	попередній	звітний
Кількість туристів, осіб	8621	8372
Середня тривалість перебування одного туриста в регіоні, днів	15	16

Завдання 8

Дайте оцінку виконання плану продаж туристських путівок за структурою й асортиментом. Розрахуйте коефіцієнт асортиментності, зробіть висновки.

Таблиця 11 – Вихідні дані

Вид туристської путівки	Обсяг продажу путівок у натуральному вираженні, шт.		Ціна за одиницю, грн.
	За планом	фактично	
А	520	500	6500
Б	160	170	11900
В	310	400	9570
Г	150	30	33200

Завдання 9

На підставі плану роботи готельного підприємства на три роки і даних про його виконання проаналізувати виконання виробничої програми готелю. Заповнити таблицю 12.

Розрахувати наступні показники виробничої програми:

- кількість ліжко-діб в інвентарі;
- кількість ліжко-діб в експлуатації;
- середня кількість днів завантаження 1 ліжка (місця) за рік;
- коефіцієнт завантаження номерного фонду;
- доходи підприємства, всього.

Порівняти планові показники динаміки обсягу послуг з фактичними, розрахувати наступні коефіцієнти:

- коефіцієнт планового завдання K_n ;
- коефіцієнт виконання плану K_ϕ ;
- коефіцієнт динаміки K_∂ .

Зробити висновки щодо виконання виробничої програми готелю.

Таблиця 12 – Вихідні дані

Показники	Од. виміру	t1 p.			t2 p.						t3 p.					
		план	факт	Кф	план	факт	Кф	Кд	Кп	Пере- вірка Кд	план	факт	Кф	Кд	Кп	Пере- вірка Кд
Кількість номерів	номерів	675	675		654	654					627	627				
Кількість місць	місць	1161	1161		1119	1119					1042	1042				
Середня кількість місць в експлуатації	місць	838	943		922	923					886	888				
Календарна кількість днів	днів	366	366		365	365					365	365				
Кількість ліжок-діб в інвентарі	ліжок-діб															
Кількість ліжок-діб в експлуатації	ліжок-діб															
Кількість наданих ліжок-діб	ліжок-діб	107400	67766		59400	73724					70782	58092				
Середня кількість днів завантаження 1 ліжка (міся)	днів															
Коефіцієнт завантаження номерного фонду	%															
Середній тариф	грн.	15,70	10,26		13,52	15,50					21,29	26,23				
Доходи, всього	тис. грн.															
в т.ч. від основної діяльності	тис. грн.	1686	695,315		803,148	1142,69					1506,858	1523,62				
від додаткових платних послуг	тис. грн.	154	137,985		113,256	112,259					120	141,079				
інші доходи	тис. грн.	742	394,303		443,492	619,192					529	486,77				

Завдання 10

Скласти баланс товарної продукції ресторану при готельному підприємстві, визначити вплив факторів на зміни обсягу реалізації.

Таблиця 13 – Вихідні дані

Показник	За планом	Фактично	Показники динаміки
1. Залишки продукції на початок періоду	2900	2100	
2. Випуск продукції	35400	23200	
3. Виявлені надлишки	31	29	
4. Реалізація продукції	?	?	
5. Залишки продукції на кінець періоду	3200	2900	
6. Виявлена нестача	-	60	

Завдання 11

Діяльність готельного закладу, який розташований в курортній місцевості, зазнає постійного впливу сезонних коливань попиту, що негативно позначається на кінцевих показниках діяльності підприємства (див. табл. 14).

Таблиця 14 – Вихідні дані

№ п/п	Період	Кількість місць в експлуатації (М), місць	Кількість днів роботи (Т), днів	Кількість ліжко-діб в експлуатації (Л-Декс), л-д	Кількість наданих ліжко-діб, (Л-Д над), л-д	Коефіцієнт завантаження готелю (Кз), %
1	Січень	271	31		5900	
2	Лютий	271	28		6100	
3	Березень	271	31		6500	
4	Квітень	271	30		6600	
5	Травень	269	31		7200	
6	Червень	274	30		8400	
7	Липень	275	31		8460	
8	Серпень	276	31		8500	
9	Вересень	276	30		7900	
10	Жовтень	275	31		6370	
11	Листопад	274	30		6200	
12	Грудень	274	31		5780	
Всього за рік						

За даними таблиці необхідно:

- проаналізувати зміну виробничої потужності готелю упродовж звітнього року;
- проаналізувати обсяги реалізації готельних послуг упродовж звітнього року;
- проаналізувати ступінь використання можливої пропускної спроможності готелю впродовж звітнього року за місяцями;
- визначити сезонні зміни впродовж року, розрахувати коефіцієнт сезонності надання послуг;
- графічно відобразити зміни обсягу надання послуг у готелі, визначити пікові періоди;
- дати критичну оцінку стану використання пропускної спроможності готелю, обсягу надання послуг;
- запропонувати можливі заходи щодо збільшення обсягів надання послуг.

Завдання 12

На підставі даних статистичної звітності за формою №1-кзр проаналізувати діяльність готельного підприємства.

Необхідно:

- 1) охарактеризувати готельне підприємство за довідковими даними, даними розділу 1 (характеристика підприємства) і розділу 2 (структурні підрозділи сфери сервісу);
- 2) проаналізувати номерний фонд готелю (зміни місткості і структури номерного фонду за три роки);
- 3) розрахувати основні показники діяльності готельного підприємства, проаналізувати їх динаміку;
- 4) проілюструвати наочно динаміку основних показників діяльності готельного підприємства за допомогою різних типів діаграм;
- 5) скласти пояснювальну аналітичну записку, в якій необхідно: прокоментувати результати розрахунків; виявити фактори, що впливають на фінансові результати діяльності готельного підприємства; дати пропозиції щодо активізації роботи готельного підприємства.

Завдання 13

На підставі даних статистичної звітності за формою №1-ТУР проаналізуйте динаміку обсягу наданих послуг туристського підприємства.

Необхідно:

- 1) охарактеризувати туристське підприємство за довідковими даними, даними розділу 1 (власні підприємства розміщення туристів) і розділу 2 (власні підприємства харчування);
- 2) розрахувати основні показники діяльності туристського підприємства, проаналізувати їх динаміку;

3) проаналізувати структуру обслугованих туристів за цілями відвідування, за віковими категоріями й зміни структури за 3 роки (за даними розділів 3 і 3а);

4) проаналізувати розміщення туристів на території України та середню тривалість перебування у закладах розміщення (за даними розділу 4);

5) проаналізувати дані про в'їзд іноземних туристів – динаміку кількості іноземних туристів, структуру туристських потоків, динаміку кількості туро-днів і середню тривалість подорожі за країнами, з яких прибули іноземні туристи (за даними розділу 5);

6) проаналізувати дані про туристів, які виїжджали за кордон – динаміку кількості туристів, структуру туристських потоків, динаміку кількості туро-днів та середню тривалість подорожі за країнами, до яких виїжджали туристи, структуру обслугованих туристів, які виїхали повітряним, залізничним, автомобільним та морським транспортом (за даними розділу 6);

7) за даними розділу 7 проаналізувати основні фінансово-економічні показники та їх динаміку;

8) проілюструвати наочно динаміку основних показників діяльності туристського підприємства за допомогою різних типів діаграм;

9) скласти пояснювальну аналітичну записку, в якій необхідно: прокоментувати результати розрахунків; виявити фактори, що впливають на фінансові результати діяльності туристського підприємства; дати пропозиції щодо активізації роботи туристського підприємства.

Завдання 14

На підставі даних статистичної звітності за формою №1-курорт проаналізувати діяльність санаторно-курортного закладу.

Необхідно:

1) охарактеризувати санаторно-курортний заклад за довідковими даними, даними розділу 1 (характеристика закладу за станом на 01.10.20__ р.);

2) проаналізувати ліжковий фонд і його використання за три роки;

3) розрахувати основні показники діяльності й проаналізувати їх динаміку;

4) проілюструвати наочно динаміку основних показників діяльності санаторно-курортного закладу за допомогою різних типів діаграм;

5) скласти пояснювальну аналітичну записку, в якій необхідно: прокоментувати результати розрахунків; виявити фактори, що впливають на фінансові результати діяльності закладу; надати пропозиції щодо активізації роботи підприємства.

Практичне заняття до теми

«АНАЛІЗ СТАНУ І ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ»

Мета: оволодіти методикою аналізу показників, що характеризують стан і ефективність використання основних засобів готельних, туристських, курортних підприємств.

Контрольні запитання

1. Які завдання і джерела інформації аналізу стану і використання основних засобів?
2. Що таке основні засоби? Яка їх роль у роботі готельних, туристських, курортних підприємств?
3. Як класифікуються основні засоби?
4. Охарактеризуйте особливості складу і структури основних засобів готельних, туристських, курортних підприємств.
5. Які показники характеризують технічний стан основних засобів, як їх розраховують?
6. Які показники характеризують рух основних засобів, як їх розраховують?
7. Які показники характеризують ефективність використання основних засобів, як їх розраховують?
8. Охарактеризуйте види оцінки основних засобів. У зв'язку з чим використовують декілька оцінок вартості?
9. Які методи застосовують для аналізу стану і використання основних засобів ?
10. Від яких факторів залежить фондвіддача основних засобів? Охарактеризуйте алгоритм розрахунку впливу факторів.

Тестові завдання

1. За функціональним призначенням основні засоби класифікують:
  - а) власні, орендовані;
  - б) виробничі, невиробничі;
  - в) активні, пасивні.
2. Рух основних засобів аналізують за допомогою показників:
  - а) надходження, вибуття, оновлення;
  - б) зносу, придатності;
  - в) фондвіддачі, фондоемності.

3. Ефективність використання основних засобів характеризується показниками:

- а) надходження, вибуття, оновлення;
- б) фондівіддачі, фондоємності, коефіцієнтами екстенсивного, інтенсивного, інтегрального використання основних засобів;
- в) коефіцієнтами зносу й придатності основних засобів .

4. Величину основних засобів, що приходиться на 1 грн. продукції (послуг), яка випускається (надається), характеризує показник:

- а) фондівіддачі;
- б) фондоємності;
- в) фондоозброєності.

5. Як визначають коефіцієнт зносу основних засобів?

- а) відношенням вартості основних засобів на кінець року до їх вартості на початок року;
- б) відношенням зносу основних засобів на кінець року до зносу на початок року;
- в) відношенням зносу основних засобів до їх середньої вартості;
- г) відношенням зносу основних засобів до їх початкової вартості відповідно на початок і кінець року.

6. Коефіцієнти придатності і зносу основних засобів в сукупності повинні бути:

- а) дорівнювати 1;
- б) більше 1;
- в) менше 1.

7. Вартість основних засобів туристського підприємства склала на початок року 10 тис. грн., з 1 жовтня було введено в експлуатацію основних засобів на суму 2 тис. грн. Якою буде середньорічна вартість основних засобів?

- а) 10,5 тис. грн.;
- б) 11 тис. грн.;
- в) 10,33 тис. грн.

8. Вартість основних засобів готелю склала на початок року 5800 тис. грн. У звітному році надійшло основних засобів на суму 600 тис. грн, вибуло на суму 200 тис. грн. Вартість основних засобів ів на кінець року склала 6200 тис. грн. Коефіцієнт надходження складе:

- а) 0,097;
- б) 0,103;
- в) 0,065;
- г) 0,069.

9. Вартість основних засобів готелю склала на початок року 5800 тис. грн. У звітному році надійшло основних засобів на суму 600 тис. грн, вибуло на суму 200 тис. грн. Вартість основних засобів на кінець року склала 6200 тис. грн. Коефіцієнт вибуття дорівнюватиме:

- а) 0,034;
- б) 0,032;
- в) 0,065;
- г) 0,069.

10. Якими показниками характеризується технічний стан основних засобів?

- а) коефіцієнтом вибуття;
- б) коефіцієнтом відновлення;
- в) фондоємністю;
- г) коефіцієнтом зносу;
- д) терміном використання машин та обладнання.

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

Проаналізувати склад і структуру основних засобів готельного підприємства за три роки. Зробити висновки.

Таблиця 15 – Вихідні дані

Види основних фондів	на 01.01.20__ р.		на 01.01.20__ р.		на 01.01.20__ р.	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Будівлі	40532,20		40532,20		41834,60	
Споруди	5144,7		2892,4		5260,1	
Транспортні засоби	1648,3		1648,3		1648,3	
Інші основні засобів	11982		12112,5		9649,4	
Всього основних засобів						

Завдання 2

Розрахувати показники, що характеризують ефективність використання та інтенсивність відтворення основних засобів готельного комплексу, якщо валовий доход готельного комплексу у звітному році складає 8000 тис. грн, балансова вартість основних засобів на початок року

2700 тис. грн., впродовж звітнього року введено основних засобів на суму 300 тис. грн., вибуло на 100 тис. грн, сума зносу основних засобів 250 тис. грн. На підприємстві працює 210 штатних працівників. За звітний рік отримано прибуток у сумі 1000 тис. грн.

Завдання 3

Проаналізувати за даними таблиці 16 рух основних засобів туристського підприємства за допомогою показників прибуття, вибуття, оновлення.

Таблиця 16 – Вихідні дані

Рік	Вартість основних засобів на початок року	Надійшло основних засобів		Вибуло основних засобів		Вартість основних засобів на кінець року
		всього	у т.ч. нових	всього	у т.ч. ліквідовано	
X_1	6479	421	421	232	84	6667,7
X_2	6667,7	17530,1	239,2	50,2	50,2	24147,6
X_3	24147,6	484,2	484,2	96,4	96,4	24535,4

Практичне заняття до теми

«АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ»

Мета: оволодіти методикою аналізу трудових ресурсів підприємств готельного господарства, курортної сфери, туризму.

Контрольні запитання

1. Які завдання і джерела інформації для аналізу використання трудових ресурсів?
2. Як класифікують кадри підприємства?
3. Як аналізують забезпеченість підприємства трудовими ресурсами за кількісними і якісними параметрами?
4. Назвіть особливості кадрового складу для підприємств готельного і ресторанного господарства, курортної сфери, туризму.
5. Які показники використовують для аналізу якісного складу трудових ресурсів підприємства?
6. Які показники характеризують рух трудових ресурсів на підприємстві, як визначають їх рівень?

7. За допомогою яких показників аналізують використання робочого часу і використання трудових ресурсів підприємства?

8. Які фактори впливають на продуктивність праці? Назвіть резерви зростання продуктивності праці.

9. Охарактеризуйте узагальнюючі, окремі й допоміжні показники продуктивності праці та методику їх розрахунку.

10. Назвіть форми оплати праці, особливості їх використання, переваги й недоліки?

Тестові завдання

1. Визначте чинники, що характеризують стан використання трудових ресурсів на підприємстві:

- а) коефіцієнт прийому кадрів;
- б) коефіцієнт вибуття кадрів;
- в) коефіцієнт плинності кадрів;
- г) коефіцієнт продуктивності праці;
- д) коефіцієнт фондоозброєності праці.

2. За допомогою яких показників аналізують продуктивність праці:

- а) відпрацьовано людино-днів, людино-годин;
- б) обсяг товарної, реалізованої продукції;
- в) середньогодинний, денний, місячний (річний) виробіток на одного робітника і середньомісячний (річний) виробіток на одного працюючого;
- г) виконання норм виробітку і зниження трудомісткості продукції.

3. Рух чисельності працівників характеризують за допомогою:

- а) середньорічної чисельності працівників;
- б) коефіцієнта плинності;
- в) продуктивності праці.

4. Які чинники впливають на продуктивність одного працюючого?

- а) обсяг виробництва продукції і чисельність працюючих;
- б) чисельність робітників і відпрацьований ними час;
- в) зміна питомої ваги працюючих у загальній чисельності персоналу і їх продуктивність;
- г) співвідношення між основними й допоміжними робітниками.

5. Визначте, які чинники впливають на денну продуктивність праці робітників:

- а) обсяг виробництва продукції і загальна чисельність відпрацьованих людино-годин;
- б) зміна тривалості робочого дня і годинної продуктивності праці;
- в) зміна чисельності робітників і їх продуктивності;
- г) виконання норм виробітку та трудомісткості продукції.

6. Тарифна система оплати праці – це:

- а) тарифні ставки, тарифні сітки;
- б) тарифні ставки, тарифно-кваліфікаційний довідник;
- в) тарифні ставки, тарифні сітки, тарифно-кваліфікаційний довідник, районний коефіцієнт;
- г) тарифні ставки, тарифні сітки, посадові оклади;
- д) посадові оклади, преміальні положення, тарифно-кваліфікаційний довідник;
- є) тарифні ставки, тарифні сітки, схема посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

7. Трудомісткість продукції – це:

- а) кількість часу, необхідна для виробництва продукції;
- б) показник рівня продуктивності праці, що характеризує витрати робочого часу на виробництво одиниці продукції;
- в) обернений показник продуктивності праці;
- г) всі відповіді правильні.

8. Визначте показники, що характеризують рівень продуктивності праці:

- а) фондвіддача, фондоемність;
- б) виробіток на одного працюючого (робітника);
- в) трудомісткість продукції;
- г) фондоозброєність праці;
- д) прибуток

9. Як визначити коефіцієнт плинності робочої сили?

- а) відношенням числа прийнятих робітників до їх середньооблікової чисельності;
- б) відношенням числа звільнених робітників до середньооблікової чисельності;
- в) відношенням необхідного обігу робітників до середньооблікової чисельності;
- г) відношенням зайвого обігу робітників до середньооблікової чисельності.

10. На початок року в готелі працювало 150 осіб. На роботу було прийнято 50 осіб, вибуло 20 осіб. Чисельність персоналу на кінець року склала 180 осіб. Середньооблікова чисельність персоналу 168 осіб. Розрахувати коефіцієнт обороту кадрів по прийому:

- а) 0,2976;
- б) 0,1786;
- в) 0,3333;
- г) 0,2777.

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

За даними роботи підприємства розрахувати і проаналізувати наступні показники: продуктивність праці, фондівіддачу, фондоємність, фондоозброєність, ефективність основних засобів.

Таблиця 17 – Вихідні дані

Показник	рік		
	X_1	X_2	X_3
1. Обсяг наданих послуг, тис. грн.	1823	1831,6	1557,2
2. Прибуток, тис. грн.	203	70,6	150,4
3. Середньооблікова чисельність працівників, осіб.	231	277	294
4. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	4064,5	4208	8672

Завдання 2

За даними таблиці 18 проаналізуйте структуру трудових ресурсів і забезпеченість підприємства трудовими ресурсами.

Таблиця 18 – Вихідні дані

Категорії персоналу	План		Факт		Процент забезпеченості
	кількість осіб	питома вага, %	кількість осіб	питома вага, %	
Середньооблікова чисельність персоналу, всього	572		645		
в тому числі:					
- робітники	497		567		
- інженерно-технічні працівники	75		78		
з них:					
<i>керівники</i>	25		25		
<i>фахівці</i>	36		39		
<i>службовці</i>	14		14		

Завдання 3

Проаналізуйте зміну витрат на оплату праці в туристській фірмі. Визначте вплив на ці зміни наступних факторів: чисельності робітників, кількості днів, відпрацьованих одним працівником, середньої тривалості робочого дня, середньочасової заробітної платні одного працівника.

Таблиця 19 – Вихідні дані

Показник	Од. виміру	Період	
		попередній	звітний
Відпрацьовано годин працівниками	години	36300	40896
Відпрацьовано днів працівниками	дні	4840	5760
Чисельність працівників	осіб	22	24
Середньорічна заробітна плата одного працівника	грн.	84000	86400

Завдання 4

За даними таблиці 20 проаналізувати якісний склад трудових ресурсів підприємства.

Таблиця 20 – Вихідні дані

Показник	Чисельність працівників на кінець року, осіб		Питома вага, %	
	попередній рік	звітний рік	попередній рік	звітний рік
Групи працівників:				
За віком, років				
до 20	15	9		
20-30	15	25		
30-40	30	34		
40-50	30	51		
50-60	39	34		
більше 60	21	17		
Всього	150	170		
За освітою				
початкова	5	-		
неповна середня	30	34		
середня, середня спеціальна	105	119		
вища	10	17		
Всього	150	170		
За трудовим стажем, років				
до 5	15	20		
5-10	22	22		
10-15	30	43		
15-20	45	46		
більше 20	38	39		
Всього	150	170		

Завдання 5

За даними таблиці 21 проаналізуйте рух робочої сили на готельному підприємстві, зробіть висновки.

Таблиця 21 – Вихідні дані

Показники, осіб	рік		
	X_1	X_2	X_3
Облікова чисельність працівників на початок року	343	348	344
Прийнято працівників	90	109	114
Вибуло працівників, всього в тому числі:	85	113	105
– через скорочення штатів	23	39	39
– за власним бажанням	62	74	66
Облікова чисельність працівників на кінець звітного періоду	348	344	353
Середньооблікова чисельність працівників	345	346	349

Завдання 6

Проаналізуйте ефективність використання трудових ресурсів туристського підприємства, визначте вплив на її зміни наступних показників: середньооблікової чисельності працівників, середньої кількості днів роботи одного працівника, середньої тривалості робочого дня, середньогодинного обсягу наданих послуг.

Таблиця 22 – Вихідні дані

Показник	Попередній період	Звітний період
Чисельність працівників, осіб	13	9
Кількість відпрацьованих працівниками днів за рік, днів	2925	2070
Кількість відпрацьованих працівниками годин за рік, годин	23107,5	15525
Обсяг наданих послуг, тис. грн.	6701,2	4657,5

Завдання 7

За даними форми форми статистичної звітності проаналізувати склад фонду оплати праці на підприємстві, чисельність та фонд оплати праці окремих працівників та їх розподіл за розмірами заробітної плати.

Завдання 8

Доход готельного підприємства від реалізації послуг проживання у звітному році склав 24800 тис. грн. і збільшився в порівнянні з попереднім роком на 3200 тис. грн. Надано послуг: в попередньому році 50000 людино-днів, в звітному 62000 людино-днів. Середня облікова чисельність персоналу зменшилась на 10 осіб і склала 150 осіб. Розрахувати вплив зміни облікової чисельності працівників, обсягу наданих послуг і середньої ціни за послугу на зміну середньорічного виробітку на одного працівника готелю.

Завдання 9

За даними форми форми статистичної звітності проаналізувати рух робочої сили на підприємстві.

Завдання 10

За даними форми статистичної звітності проаналізувати використання робочого часу на підприємстві.

Практичне заняття до теми

«АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ)»

Мета: оволодіти методикою аналізу собівартості продукції готельних, курортних, туристських підприємств.

Контрольні запитання

1. Які завдання і джерела інформації для аналізу собівартості продукції (робіт, послуг)?
2. Що таке собівартість продукції (робіт, послуг)? Охарактеризуйте основні види собівартості.
3. За якими ознаками класифікують витрати на виробництво продукції (робіт, послуг)?
4. Назвіть і охарактеризуйте основні статті кошторису й основні статті калькуляції.
5. Розкрийте особливості структури собівартості послуг та продукції підприємств готельного і ресторанного господарства, курортної сфери і туризму.
6. Чим зумовлена необхідність групування тих самих витрат за економічними елементами і статтями калькуляції?

7. Назвіть і коротко охарактеризуйте основні методи обліку і калькулювання собівартості.

8. Розкрийте методику аналізу загальної суми витрат на виробництво продукції (робіт, послуг).

9. Розкрийте методику аналізу собівартості окремих видів продукції (робіт, послуг).

10. Як розраховують і аналізують показник витрат на гривню продукції (робіт, послуг)?

Тестові завдання

1. Собівартість продукції (робіт, послуг) – це ....

2. Кошторис витрат – це ...

3. Залежно від впливу обсягу виробництва на рівень витрат виділяють:

- а) основні й накладні витрати;
- б) умовно-постійні й умовно-змінні витрати;
- в) прямі й непрямі витрати;
- г) прості й комплексні витрати.

4. Матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати – це:

- а) економічні елементи;
- б) статті калькуляції.

5. Як змінюються умовно-постійні витрати готелю при збільшенні обсягів діяльності за інших рівних умов?

- а) залишаються незмінними;
- б) зменшуються;
- в) збільшуються.

6. Який з факторів, що впливає на собівартість послуг готелю, залежить від підприємства:

- а) темп інфляції;
- б) система оподаткування підприємств;
- в) форми і системи оплати праці працівників підприємства.

7. Загальногосподарські витрати відносять до:

- а) прямих витрат;
- б) комплексних витрат;
- в) основних витрат.

8. Зміни питомої ваги амортизації в собівартості продукції характеризують зміни:

- а) трудомісткості;
- б) продуктивності праці;
- в) технічної озброєності.

9. Амортизацію, орендну плату, заробітну плату персоналу, витрати, пов'язані з управлінням і організацією виробництва, відносять до:

- а) постійних витрат;
- б) змінних витрат.

10. Для того, щоб визначити матеріаломісткість, енергомісткість, трудомісткість, фондомісткість виробництва застосовують:

- а) групування витрат за призначенням (за статтями калькуляції);
- б) групування витрат за елементами.

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

Визначить вплив зміни витрат сировини на виробництво і питомих витрат на одиницю продукції на випуск продукції в натуральному вимірюванні.

Таблиця 23 – Вихідні дані

Показники	За планом	Фактично
Витрати сировини на виробництво, кг	1000	1196
Питомі витрати на одиницю продукції, кг	20	23
Випуск продукції, шт	50	52

Завдання 2

Для розміщення додаткового контингенту готелю потрібні 1100 ліжко-діб в місяць. Визначте критичний обсяг ліжко-діб і обґрунтуйте найбільш вигідний для підприємства варіант:

1 варіант – розширювати власні площі (постійні витрати складуть 34000 грн., змінні витрати на 1 ліжко-добу – 400 грн.);

2 варіант – розмістити відпочиваючих на арендованих площах (витрати складуть 500 грн. за 1 ліжко-добу).

Завдання 3

Товарообіг ресторану готельного комплексу за звітний рік склав 2750,0 тис. грн. і збільшився у порівнянні з попереднім роком на 4,5%. Планові середні витрати 32,5%. Фактичні загальні витрати склали

1220,0 тис. грн. Визначити показники динаміки загальних і середніх витрат на суму відносної економії витрат (перевитрат).

Завдання 4

Туристській фірмі – туроператору потрібен автобус для екскурсій. Екскурсії в цьому автобусі планується проводити в середньому двічі на тиждень. Загальний обсяг пасажирообороту на місяць складає 1200 км. Визначте критичний обсяг пасажирообороту, обґрунтуйте й оберіть найбільш вигідний для турфірми варіант:

1 варіант – використовується автобус сторонньої автотранспортної організації (вартість 1 км перевезень 5 грн.);

2 варіант – фірма купує власний автобус (постійні витрати на його використання в місяць, з урахуванням амортизаційних відрахувань, витрати на закупку й обслуговування складають 3800 грн., змінні витрати 2 грн. на 1 км).

Завдання 5

За даними таблиці 24 проаналізуйте зміну витрат на грн. реалізованих турів. Визначте вплив факторів: структури й асортименту, собівартості й ціни туру.

Таблиця 24 – Вихідні дані

Види турів	Кількість реалізованих турів, одиниць		Ціна туру, грн.		Собівартість туру, грн.	
	попередній період	звітний період	попередній період	звітний період	попередній період	звітний період
А	1250	1230	6000	9000	4000	7000
Б	158	163	18000	21000	15000	14500
В	1155	1180	10000	9500	4500	5000

Завдання 6

За даними таблиці 25 визначте беззбитковий обсяг продаж туристських путівок для двох туристських фірм. Порівняйте фактичні й беззбиткові обсяги продаж, рівні витрат, маржинального доходу.

Таблиця 25 – Вихідні дані

Показники	Туристська фірма	
	А	Б
Кількість реалізованих путівок, од.	250	240
Ціна 1 путівки, грн.	2260	2260
Собівартість 1 путівки, грн.	1880	1850
Величина постійних витрат підприємства, грн.	175000	210000

Завдання 7

За даними таблиці 26 проаналізуйте зміну витрат на 1 грн. наданих туристських послуг. Визначте вплив факторів: собівартості реалізованих турів, виручки від продажу турів.

Таблиця 26 – Вихідні дані

Показник	Од. виміру	Період	
		попередній	звітний
Собівартість реалізованих турів	тис. грн.	1730	1890
Виручка від продажу	тис. грн.	2340	2150

Завдання 8

Визначити мінімальний річний обсяг реалізації послуг турагентської фірми й перукарні, що входять до складу готельного комплексу (в точці беззбитковості) за такими даними:

- А) середня ціна туру 600 євро;
– прямі умовно-змінні витрати в розрахунку на один тур 300 євро;
– загальні умовно-постійні витрати турфірми на рік 100 тис. грн.;
- Б) середня ціна послуги перукарні 50 грн;
– загальні умовно-змінні витрати в розрахунку на послугу 15 грн;
– загальні умовно-постійні витрати перукарні на рік 50 тис. грн.

Завдання 9

Дайте оцінку показників динаміки поточних витрат готелю, якщо обсяг валового доходу за планом на рік 20000 тис. грн, фактичне виконання плану валового доходу – 22500 тис. грн. Фактичні загальні витрати склали 14500 тис. грн, середні витрати за планом 68,4%. Визначити відносну економію поточних витрат готелю (перевитрати) у порівнянні з планом.

Завдання 10

Визначити повну собівартість реалізації послуг розміщення готелю, якщо дохід від їх реалізації складає 11800 тис. грн, ставка податку на додану вартість 20%. Загальна рентабельність послуг розміщення складає 20%.

Розрахувати собівартість і відпускну вартість одиниці послуг в плановому році, якщо повна собівартість послуг розміщення зменшиться на 10%, а обсяг реалізації складе 20000 людино-днів, за інших рівних умов.

Завдання 11

За даними таблиці 27 розрахувати динаміку й кількісний вплив основних факторів на суму доходів готелю від надання послуг розміщення туристам, в тому числі частку збільшення (зменшення) доходів, отриману за рахунок підвищення (зниження) середньої ціни однієї туро-доби.

Таблиця 27 – Вихідні дані

Показники	Базовий рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення	Темп зростання, %
Доход від розміщення іноземних туристів, тис.грн.	273200	315970		
Чисельність іноземних туристів, осіб	845	1045		
Середня тривалість перебування іноземних туристів, діб	4	6		

Практичне заняття до теми

«АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

Мета: оволодіти методикою аналізу прибутку й рентабельності підприємства.

Контрольні запитання

1. Назвіть основні завдання і джерела даних для аналізу фінансових результатів.
2. Охарактеризуйте поняття “прибуток», “валовий доход», “валова виручка».
3. Назвіть і охарактеризуйте основні види прибутку та порядок їх розрахунку.
4. Назвіть основні джерела формування прибутку підприємства.
5. Викладіть методику розрахунку впливу факторів на зміну суми прибутку від реалізації продукції (послуг) в цілому по підприємству та за окремими видами продукції (послуг).
6. Як визначають вплив структури продаж на прибуток підприємства?
7. Розкрийте сутність поняття “рентабельність».
8. Охарактеризуйте основні показники рентабельності та методику їх розрахунку.
9. Назвіть основні фактори, що впливають на рівень рентабельності підприємства.
10. Охарактеризуйте резерви збільшення прибутку і підвищення рівня рентабельності.

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

Використовуючи вихідні дані таблиці 28, визначити чистий прибуток готельного комплексу:

Таблиця 28 – Вихідні дані

№ п/п	Показник	Сума, тис. грн.
1	Доходи готелю від експлуатації номерного фонду	2650
2	Доходи від бронювання номерів	200
3	Доходи від надання додаткових послуг	400
4	Доходи від експлуатації підсобних підрозділів	120
5	Доходи від здачі приміщень в оренду	250
6	Дивіденди по цінних паперах, що належать готелю	40
7	Витрати на придбання цінних паперів	20
8	Сума відсотків за депозит	50
9	Загальні поточні витрати	2100

Завдання 2

Прибуток від реалізації продукції 455000 тис. грн. Прибуток від іншої реалізації – 30000 тис. грн. Прибуток від майна, яке здано в лізинг 75000 тис. грн. Доходи (дивіденди) з цінних паперів 80000 тис. грн. Ставка податку на доход з цінних паперів 15%. Податок на майно, податок на землю 90000 тис. грн. Економічні санкції – 40000 тис. грн. Ставка податку на прибуток підприємства – 25%. Треба визначити всі види прибутку.

Завдання 3

Розрахувати плановий обсяг виручки, загальні витрати, прибуток і рентабельність туроператора від реалізації 200 турів за такими даними:

- обмежена собівартість 2000 грн.;
- поточні витрати туроператора (на 1 тур) 700 грн.;
- маржинальний доход 25%;
- комісійна винагорода турагентствам 5%.

Завдання 4

Валовий доход готельного комплексу від надання основних і додаткових послуг та іншої діяльності склав 20500 тис. грн, в тому числі доход від реалізації послуг розміщення – 12000 тис. грн. Загальні поточні витрати готельного комплексу дорівнюють 10000 тис. грн, в тому числі витрати, що відносяться на собівартість послуг розміщення 6200 тис. грн. Ставка податку на додану вартість – 20%, податок на землю та інші обов'язкові платежі з прибутку – 50 тис. грн.

Визначити балансовий і чистий прибуток, в тому числі прибуток від реалізації послуг розміщення, загальний рівень рентабельності готельного комплексу і рентабельність поточних витрат.

Завдання 5

Розрахувати показники динаміки балансового й чистого прибутку готельного комплексу, проаналізувати ефективність використання основних видів ресурсів за даними таблиці 29.

Таблиця 29 – Вихідні дані

Показник, тис. грн.	Базовий рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення	Темп зростання, %
1. Виручка від реалізації послуг	7500	8200		
2. Витрати, пов'язані з наданням послуг	5000	5500		
3. Доходи від позареалізаційних операцій	3000	3300		
4. Витрати від позареалізаційних операцій	2500	2000		
5. Сума % за депозит	500	200		
6. Середньорічна вартість основних фондів	10000	10500		
7. Середньорічна сума оборотних засобів, тис. грн.	5000	6000		
8. Сума кредиту	1500	1200		
9. Сума % за кредит	300	180		
10. Пеня за штрафні санкції	200	100		
11. Податок на прибуток (%)	25	25		

Завдання 6

За даними таблиці 30 провести аналіз рентабельності реалізованої продукції ресторану при готельному підприємстві.

Таблиця 30 – Вихідні дані

Показники	За планом	Фактично
Прибуток від реалізації, тис. грн.	4120	4300
Реалізована продукція, тис. грн.	28000	31570
Рентабельність, %		

Завдання 7

Розрахувати показники динаміки прибутку і рівня загальної рентабельності ресторану готельного комплексу, визначити вплив зміни обсягу товарообороту, рівня валового доходу й рівня поточних витрат на динаміку прибутку і загальної рентабельності, використовуючи дані таблиці 31.

Таблиця 31 – Вихідні дані

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення	Темп росту, %
1. Товарооборот, тис. грн.	1200	1350		
2. Валовий дохід, тис. грн.	700	800		
3. Сума ПДВ, тис. грн.				
4. Валовий дохід без ПДВ, тис. грн.				
5. Рівень валового доходу, % до товарообороту				
6. Поточні витрати, тис. грн.	438	494		
7. Рівень поточних витрат, % до товарообороту				
8. Балансовий прибуток, тис. грн.				
9. Обов'язкові платежі з прибутку, грн.	30	30		
10. Податок на прибуток, %	25	25		
11. Чистий прибуток, тис. грн.				
12. Загальний рівень рентабельності, % до товарообороту				

Завдання 8

За даними фінансової звітності готельного підприємства визначити такі показники рентабельності:

- рентабельність активів;
- рентабельність власного капіталу;
- рентабельність продаж;
- рентабельність основної діяльності.

Проведіть факторний аналіз будь-яких двох з цих показників. Вкажіть резерви їх зростання.

Практичне заняття до теми

«АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА»

Мета: ознайомитися із сутністю та інструментарієм фінансового аналізу.

Контрольні запитання

1. Які мета і завдання аналізу фінансового стану?
2. У чому особливості внутрішнього та зовнішнього аналізу?
3. Назвіть основні види фінансового аналізу.
4. З якою метою проводиться експрес-аналіз фінансового стану?
5. Охарактеризуйте загальну схему фінансового аналізу.
6. Які відносні показники використовують для аналізу фінансового стану?
7. Які абсолютні показники застосовують для аналізу фінансового стану?
8. Охарактеризуйте інформаційну базу для аналізу фінансового стану.
9. Розкрийте зміст та значення горизонтального та вертикального аналізу фінансової звітності.
10. Які методи використовують для прогнозування фінансового стану підприємства?

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

За даними фінансової звітності складіть порівняльний аналітичний баланс.

Завдання 2

За даними фінансової звітності проаналізуйте динаміку складу й структури фінансових результатів підприємства.

Завдання 3

За даними фінансової звітності проаналізуйте формування чистого прибутку балансовим методом. Вкажіть резерви росту чистого прибутку.

Практичне заняття до теми

«АНАЛІЗ РОЗМІЩЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА. ОЦІНКА МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА»

Мета: оволодіти методикою аналізу розміщення і використання капіталу підприємства.

Контрольні запитання

1. Розкрийте роль і завдання аналізу формування капіталу підприємства.
2. Назвіть джерела інформації аналізу формування капіталу підприємства.
3. Назвіть основні джерела формування капіталу і коротко охарактеризуйте їх.
4. Викладіть методику аналізу власних і позикових джерел капіталу.
5. Які фактори впливають на темпи зростання власного капіталу?
6. Як аналізують динаміку, склад і структуру позикового капіталу?
7. Розкрийте методику аналізу кредиторської заборгованості.
8. Викладіть порядок класифікації і методику горизонтального та вертикального аналізу активів підприємства.
9. Розкрийте методику аналізу виробничих запасів.
10. Як аналізують дебіторську заборгованість?

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

За даними фінансової звітності готельного підприємства проаналізуйте зміни складу й структури майна підприємства. Зробіть висновки про раціональність змін.

Завдання 2

За даними форми №1 «Баланс» проаналізуйте зміни складу й структури капіталу підприємства. Зробіть висновки про раціональність змін.

Завдання 3

За даними фінансової звітності проаналізуйте стан дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства, вкажіть можливі причини і наслідки її створення.

Завдання 4

За даними форми № 1 «Баланс» проаналізуйте динаміку складу й структури оборотного капіталу підприємства. Розрахуйте узагальнюючі й часткові показники оборотності. Визначте величину економії (додаткового залучення) оборотних коштів.

Практичне заняття до теми

«АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

Мета: оволодіти методикою аналізу фінансової стійкості підприємства.

Контрольні запитання

1. Що розуміють під фінансовою стійкістю підприємства?
2. Розкрийте роль і завдання аналізу фінансової стійкості підприємства.
3. Назвіть джерела інформації аналізу фінансової стійкості підприємства.
4. Які фактори впливають на фінансову стійкість підприємства?
5. За допомогою яких показників оцінюють фінансову стійкість підприємства?
6. Назвіть основні типи фінансової стійкості підприємства.
7. Як оцінюють фінансову стійкість підприємства на основі аналізу співвідношення власного і позикового капіталу?

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

За даними фінансової звітності проаналізуйте фінансову стійкість підприємства, визначте трикомпонентну функцію. Дайте рекомендації про зміцнення стійкості готельного підприємства.

Завдання 2

Використовуючи дані фінансової звітності, проаналізуйте фінансову стійкість підприємства коефіцієнтним способом.

Практичне заняття до теми

«АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ, ЛІКВІДНОСТІ Й РИЗИКУ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА»

Мета: оволодіти методикою аналізу платоспроможності підприємства, вміти виявляти й аналізувати причини банкрутства суб'єктів господарювання.

Контрольні запитання

1. Які завдання і джерела інформації аналізу платоспроможності підприємства?
2. Розкрийте сутність понять «платоспроможність», «ліквідність».
3. Що таке ліквідність активів, чим вона відрізняється від ліквідності балансу?
4. Назвіть основні показники ліквідності, охарактеризуйте методику їх розрахунку.
5. Як оцінюється ліквідність балансу, заснована на співвідношенні абсолютної величини окремих груп активів і пасивів?
6. Який з елементів оборотних активів є найбільш ліквідним, а який найменш ліквідним?
7. Викладіть методику оцінки платоспроможності підприємства на основі аналізу грошових потоків.
8. Які види й причини банкрутства?
9. Назвіть основні методи діагностики банкрутства.
10. Які показники використовують для діагностики банкрутства?

Тестові завдання

1. Платоспроможність підприємства – це:
  - а) можливість реалізації матеріальних оборотних активів для перетворення їх у грошові кошти;
  - б) збільшення ліквідності активів підприємства;
  - в) спроможність підприємства у строк і в повному обсязі погасити свої поточні зобов'язання;
  - г) можливість товарно-матеріальних цінностей підприємства легко перетворюватися в ліквідні кошти або гроші.
2. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості підприємства має вигляд $S=\{1,1,1\}$, якщо це:
  - а) абсолютна фінансова стійкість;

- б) нормальна фінансова стійкість;
- в) нестійкий фінансовий стан;
- г) кризовий фінансовий стан.

3. До якої групи показників належить показник маневровості власного капіталу?

- а) прибутковості;
- б) фінансової стійкості;
- в) ліквідності;
- г) майнового стану;
- д) ділової активності підприємства.

4. При аналізі ліквідності застосовують коефіцієнти:

а) поточної ліквідності, абсолютної ліквідності, термінової ліквідності;

б) платоспроможності, фінансової залежності, фінансового ризику, маневровості власного капіталу, структури покриття довгострокових вкладень;

в) зносу основних засобів, придатності основних засобів, оновлення основних засобів, вибуття основних засобів;

г) рентабельності сукупного капіталу, власного капіталу, валова рентабельність продаж, операційна рентабельність продаж, чиста рентабельність продаж.

5. При аналізі рентабельності застосовують коефіцієнти:

а) поточної ліквідності, абсолютної ліквідності, термінової ліквідності;

б) платоспроможності, фінансової залежності, фінансового ризику, маневровості власного капіталу, структури покриття довгострокових вкладень;

в) зносу основних засобів, придатності основних засобів, оновлення основних засобів, вибуття основних засобів;

г) рентабельності сукупного капіталу, власного капіталу, валова рентабельність продаж, операційна рентабельність продаж, чиста рентабельність продаж.

6. При аналізі майнового стану застосовують коефіцієнти:

а) поточної ліквідності, абсолютної ліквідності, термінової ліквідності;

б) платоспроможності, фінансової залежності, фінансового ризику, маневровості власного капіталу, структури покриття довгострокових вкладень;

в) зносу основних засобів, придатності основних засобів, оновлення основних засобів, вибуття основних засобів;

г) рентабельності сукупного капіталу, власного капіталу, валова рентабельність продаж, операційна рентабельність продаж, чиста рентабельність продаж.

7. При аналізі фінансової стійкості застосовують коефіцієнти:

а) поточної ліквідності, абсолютної ліквідності, термінової ліквідності;

б) платоспроможності, фінансової залежності, фінансового ризику, маневровості власного капіталу, структури покриття довгострокових вкладень;

в) зносу основних засобів, придатності основних засобів, оновлення основних засобів, вибуття основних засобів;

г) рентабельності сукупного капіталу, власного капіталу, валова рентабельність продаж, операційна рентабельність продаж, чиста рентабельність продаж.

8. Всі статті грошових коштів підприємства й поточні фінансові інвестиції належать до групи:

а) найбільш ліквідних активів;

б) активів, які швидко реалізуються;

в) активів, які повільно реалізуються;

г) активів, які важко реалізуються.

Аналітично-розрахункові завдання

Завдання 1

За даними форми № 1 «Баланс» проаналізуйте платоспроможність підприємства коефіцієнтним методом.

Завдання 2

За даними форми № 1 «Баланс» проаналізуйте структуру балансу готелю щодо абсолютної ліквідності. Зробіть висновки про поточну й прогнозовану платоспроможність готелю.

Завдання 3

За даними фінансової звітності проаналізуйте можливість банкрутства шляхом розрахунку коефіцієнтів відновлення і втрати платоспроможності. Спрогнозуйте ймовірність банкрутства підприємства за п'ятифакторною моделлю Альтмана.

Рекомендовані джерела

А. Нормативно-правові акти

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України

Б. Основна навчальна література:

1. Андренко І. Б. Аналіз діяльності підприємств туризму : навч. посібник / І. Б. Андренко; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ, 2014. – 236 с.
2. Андренко І. Б. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму: підручник / І. Б. Андренко, Н. М. Влащенко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 308 с.
3. Доля В. Т. Экономический анализ: теория и практические методики : учеб. пособие / В. Т. Доля. – Киев : Кондор, 2003. – 208 с.
4. Костюк В. О. Техніко-економічний аналіз діяльності підприємств місько-го господарства : навч. посібник / В. О. Костюк. – Харків : ХДАМГ, 2002. – 162 с.
5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. / Г. В. Савицька. – Київ : Знання, 2005. – 662 с.
6. Соболева Е. А. Финансово-экономический анализ деятельности туристской фирмы : Учебно-методическое пособие / Е. А. Соболева, И. И. Соболев. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 128 с.

В. Додаткова література

1. Гинзбург А. И. Экономический анализ. / А. И. Гинзбург. – СПб.: Питер, 2005. – 176 с.
2. Замедлина Е. А. Экономика отрасли: туризм: учеб. пособие / Е. А. Замедлина, О. Н. Козырева. – М. : Альфа-М: ИНФРА-М, – 2007. – 205 с.
3. Канке А. А. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособие / А. А. Канке, И. П. Кошечая. – М. : Форум: ИНФРА-М, 2004. – 288 с.
4. Коган Т. Л. Экономика, организация и планирование гостиничного хозяйства. / Т. Л. Коган, П. Я. Бабуцкий. – Киев : Вища школа, 1980. – 230 с.
5. Кононенко О. Анализ финансовой отчетности / О. Кононенко. – Харьков : Фактор, 2005. – 156 с.
6. Ткаченко Т. І. Економіка готельного господарства і туризму: навч. посібник. / Т. І. Ткаченко, С. П. Гаврилюк. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 179 с.
7. Чуев И. Н. Анализ финансово-хозяйственной деятельности : учебник / И. Н. Чуев, Л. Н. Чечевицына. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2004. – 352 с.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять

з дисципліни

**«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ПІДПРИЄМСТВ ТУРІНДУСТРІЇ»**

*(для студентів усіх форм навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
галузі знань 07 – Управління та адміністрування
спеціальності 073 – Менеджмент)*

Укладач **Андренко** Ірина Борисівна

Відповідальний за випуск *Л. В. Оболенцева*

За авторською редакцією

Комп'ютерний набір і верстання *І. Б. Андренко*

План 2016, поз. 417 М.

Підп. до друку 03.04.2017. Формат 60 x 84/16

Друк на ризографі. Ум.-друк. арк. 1,6

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.